

6098 SAYILI YENİ BORÇLAR YASASI'NIN ZAMANAŞIMI HÜKÜMLERİ ÜZERİNE GÖRÜŞLER

ÇELİK AHMET ÇELİK

I- GENEL BAKIŞ

1- Yeni Yasa'nın zamanaşımı maddeleri

Yeni yasadaki zamanaşımı düzenlemeleri, bazı ufak değişiklikler dışında, önceki yasa hükümlerinden pek farklı değildir. Örneğin, bir yıllık haksız fiil zamanaşımı süresinin iki yıla çıkarılması, önemli bir değişiklik sayılmamalı; önceki yasa dönemindeki bir yıllık sürenin yarattığı hak kayıplarının, iki yıllık süreyle önlenemeyeceği bilinmelidir.

Öte yandan, önceki yasadaki gibi, zamanaşımına ilişkin maddelerin dağınıklığının iyi bir düzenleme olmadığı düşüncesindeyiz. Bizce, tüm zamanaşımı hükümleri aynı bölümde toplanmalıydı.

Yeni Yasa'da zamanaşımına ilişkin maddeler şöyledir:

Haksız eylemlerde zamanaşımına ilişkin 72.madde (önceki 60.madde), rücu isteminde zamanaşımına ilişkin 73.madde (önceki yasada yok), sebepsiz zenginleşmeye ilişkin 82.madde (önceki 66.madde);

Genel zamanaşımına ilişkin 146.madde (önceki 125.madde) ve alacaklarda beş yıllık zamanaşımına ilişkin 147.madde (önceki 126.madde), sürelerin işleyişine, zamanaşımının başlangıcına, durmasına, kesilmesine, etkisine, feragat ve ileri sürülmesine ilişkin 148-161.maddeler (önceki 127-140.maddeler);

Özel borç ilişkilerinde:

Satış sözleşmesinde ayıplardan sorumluluğa ilişkin 231.madde (önceki 207), önalım hakkının kullanılmasına ilişkin 242.madde (önceki yasada yok), taşınmaz satışında ayıplardan sorumluluğa ilişkin 244.maddenin 3.fıkrasındaki süreler (önceki 215/3), ön ödemeli taksitli satışlarda ifa borcuna ilişkin 270.madde (önceki yasada yok), ihalenin iptaline ilişkin 281.madde (önceki 226);

Bağışlananın geri alınmasına ilişkin 297.madde (önceki 246), ödünç sözleşmesine ilişkin 389.madde (önceki 309);

Eser sözleşmesinde ayıplardan sorumluluğa ilişkin 478.madde (önceki 363).

2- Haksız eylem zamanaşımı süresi en az (5) yıl olmalıydı

Haksız eylemden kaynaklanan zararların giderimi (özellikle insana verilen zararlar) konusunda daha duyarlı olunmalı; önceki Yasa'daki (1) yıllık süre en az (5) yıla çıkarılmalı, hatta (10) yıl olmalıydı.

Bizdeki gibi ağır işleyen yargı düzeninde bir yıllık (yeni yasada iki yıllık) çok kısa zamanaşımı süresi nedeniyle hakların yitirilmesi, suçların cezasız kalması, sorumluların tazminat ödemekten kurtulmaları, toplumun yargıya olan güvenini sarsmakta, halkımız bunu "yapanın yanına kâr kalıyor" biçiminde algılamaktadır. Öte yandan günümüzde aşırı biçimde yaşamımızı kuşatan tekniğin yarattığı (önceden kestirilemeyen) tehlikeler, radyasyon saçan aygıtların, mikro-dalgaların, termik ve nükleer santrallerin, radyo-televizyon ve baz istasyonlarının, elektrikli aygıtların, aşırı üretim-tüketim yoğunluğunun yarattığı hava, deniz, toprak kirlenmelerinin, malzemenin çalınarak ve teknik şartlara uyulmayarak inşa edilen binaların, doğal yapısı değiştirilmiş besinlerin, yan etkileri denetlenmeden kullanıma sokulmuş ilaçların uzun yıllar sonra ortaya çıkan zararlı sonuçları, (sözleşmelere ve taşınmaz mal edinimine tanınan ayrıcalıklı sürelerden) çok daha uzun zamanaşımı sürelerini gerektirmektedir. Çünkü en yüce hak yaşama hakkı ve özelinde sağlıklı yaşama hakkıdır. Hukuk bunu sağlamak ve güvence altına almak zorundadır. İnsanın (malvarlığından üstün tutulması gereken) can varlığını ve yaşama hakkını koruyucu hükümlere yasalarda ayrıca yer verilmesi gerekli ve zorunludur.

Hep şunu söylüyoruz: **Kişilerin özgür istençleriyle yaptıkları sözleşmelere (10) yıllık zamanaşımı uygulanırken, istenç dışı uğranılan zararlar için çok kısa zamanaşımı süreleri uygun görülmesi doğru bir hukuk anlayışı değildir.**

Yargı süreçleri bizden çok daha hızlı işleyen ülkelerde art arda zamanaşımı düzenlemeleri (reformları) yapılırken, bizde üstelik yeni bir Borçlar Kanunu yapılması sırasında bu gelişmelerin gözardı edilmesi, başka ülkelerde en az üç yıl olan haksız eylem zamanaşımı süresinin, yeni yasada yalnızca bir yıldan iki yıla çıkarılmasıyla yetinilmesi hiç doğru olmamıştır. Bu süre, son derece yetersiz olup, artırılması ve yasada değişiklik yapılması için girişimlerde bulunulmalıdır.

3- Başka ülkelerle karşılaştırma

Avrupa ülkeleriyle aynı hukuk sistemi içerisinde bulunduğumuza göre, tasarının hazırlandığı yıllarda o ülkelerde art arda yapılan zamanaşımı reformları gözden kaçırılmayıp uyum sağlanmalıydı. Özellikle, haksız fiiller ve ayrıcalıklı olarak “yaşama karşı işlenen haksız eylemler” için uzun zamanaşımı süreleri konulmalıydı.

Şu anda Avrupa ülkeleri arasında, en kısa haksız fiil zamanaşımı süresi içeren yasa, bizim yeni yasamızdır. Bakınız, belli başlı ülkelerde zamanaşımı süreleri şöyledir:

Fransa’da:

Fransız Medeni Yasası’nın önceki 2262.maddesindeki **kural zamanaşımı** (30) yıl iken, 17 Haziran 2008 gün 2008/561 sayılı reform yasasıyla (5) yıla indirilmiş; bu değişiklik Senatonun raporunda “30 yıllık kamu hukuku zamanaşımı süresi, durmayan bir ritimle değişen ve birden çok hukuki ilişki ile bezenmiş topluma adapte edilememiştir” biçiminde açıklanmış; bu uzun süre içinde kanıtların korunamamasının bir sakınca oluşturduğu, ayrıca günümüzde teknolojinin hızlı gelişimi karşısında artık bu tür uzun sürelere gerek kalmadığı savunulmuş; bütün bunların ötesinde, zamanaşımı sürelerini çok daha kısa tutan Avrupalı komşularla uyum sağlanmak istenmiştir.

Ancak, **ölüm ve bedensel zararlarda zamanaşımı (10) yıldır**. Ayrıca vahşet, işkence veya cinsel şiddet davalarında zamanaşımı, olay tarihinden itibaren 20 yıldır.

Reform çalışmaları sırasında çevre duyarlılığı da gözardı edilmemiştir. **Çevre Kanunu** çerçevesinde tesisat, inşaat çalışmaları, yapım işleri ve aktiviteleri sırasında çevreye verilen zararlarla ilgili sorumluluk davalarına (30) yıllık zamanaşımı uygulanacaktır. (17.06.2008 tarihli Kanun m.14)

Almanya’da:

1.Ocak..2002 tarihinde yürürlüğe giren Alman Borçlar Hukuku Reform Kanunu, Avrupa Birliği Yönergelerinin iç hukuka uyumlaştırılmasının yanı sıra, birçok köklü değişikliği de beraberinde getirmiş;özellikle,BGB’nin Genel Kısmı’nda yer alan zamanaşımı sürelerinde önemli değişiklikler yapılmıştır.

Yeni düzenleme ile § 195 BGB’deki **normal zamanaşımı süresi** otuz yıldan **üç yıla** indirilmiştir. Zamanaşımı süresindeki bu radikal indirimden doğabilecek olası sakıncaları en aza indirmek amacıyla, sürenin başlaması bir takım koşullara bağlanmıştır. Buna göre genel zamanaşımı süresi, talep hakkının doğduğu ve alacaklının talep hakkını doğuran olayları (objektif unsur) ve borçlunun kimliğini öğrendiği veya ağır kusuru olmasa öğrenmiş olabileceği koşullara (subjektif unsur) bağlanmıştır. Objektif unsura ek olarak subjektif unsurun da gerçekleşmiş olması gereklidir. **Zamanaşımının başlangıcı**, talep hakkının doğduğu ve bu hakkı doğuran olaylar ile borçlunun kimliğinin öğrenildiği yılın sonu itibarıyla işlemeye başlamaktadır (§ 199 BGB).

Hayat ve vücut bütünlüğüne verilen zararlardan doğan dava hakları, fiilin işlenmesinden itibaren **otuz yıl geçmesi ile** (§ 199 II BGB), diğer talep hakları ise bu talep haklarının oluşmasından itibaren on yıl geçmesiyle, ve her halükarda fiilin işlenmesinden itibaren otuz yıl geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır (§ 199 III BGB).

İtalya’da:

Yasadışı durumlardan kaynaklanan zararlara ilişkin tazminat hakkı, söz konusu durumun tespit edildiği günden başlayarak (5) yıl ile sınırlıdır.

Eğer söz konusu durum yasa uyarınca **suç oluşturuyorsa** ve bu suçla ilgili olarak daha uzun bir süre belirlenmişse, hukuk davalarında buna bakılacaktır. Ancak, sınırlamadan farklı bir nedenle suç ortadan kalkmışsa veya ceza yasası kapsamında değiştirilemez bir ceza söz konusu ise, zarar tazminatına ilişkin hak yukardaki iki hükümde belirtilen süreyle sınırlı olacak ve suçun ortadan kalktığı tarihten veya cezanın değiştirilemez hale geldiği tarihten geçerli olacaktır. (Art.2947)

İngiltere’de:

Temel ilke olarak **haksız fiiller**, eylemin olduğu gün başlangıç alınarak **altı yıllık zamanaşımı** süresine tabii tutulurlar. Ancak bazı önemli istisnalar mevcuttur:

Haksız fiillerden doğan kişisel **yaralanma** zararlarında bu süre **üç yıldır**. Bu süre eylemin olduğu tarihten veya kişi yaralanmanın farkına vardığı zamandan itibaren başlar.

İrlanda’da:

Genel olarak haksız fiil iddialarıyla ilgili süre **6 yıldır**.

Rusya’da:

Eylemlerin genel zamanaşımı süreleri **üç yıldır**. Zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlaması, kişinin hakkının ihlal edildiğini anladığı veya anlaması gerektiği tarihten başlar. Bu kuralın istisnaları kanun ve diğer yasalarla belirlenir.

Avusturya’da:

Haksız eylem ve sözleşmeye bağlı tazminat eşit olarak işlem görmektedir. Bugün tazminat istemlerinde iki tür zamanaşımı süresi vardır:

ABGB deki 1489 ncu maddenin 1’nci hükmünü izleyerek bütün tazminat istemleri haksız eylemin zarar gören taraf tarafından fark edilmesinden başlayarak **(3) yıldır**, Yasa dışı eylemden gelen zararlar da her durumda uygulanan zamanaşımı süresi (30) yıldır (Uzun zamanaşımı).

Kısa zamanaşımı süresi zarar gören kişi zararın veya haksız fiili işleyen kişinin tam olarak farkına vardığı tarihten itibaren başlar. Günümüzün öne çıkan görüşüne göre hem kısa hem uzun zamanaşımı zararın ortaya çıkmasıyla birlikte başlar. Öngörülebilir zararlar için eylem (kısa zamanaşımı içinde) ortaya çıkışla başlamalıdır.

Holanda’da:

Haksız fiil ve zamanaşımı süresi **5 yıldır**. Süre zarar gören kişi zararın ve sorumlunun farkına vardığı günden itibaren başlar. Bu bilginin dışında tazminat talepleri zarar oluşan olaydan sonra 20 yıldır.

İsveç’te:

Haksız fiillerde ve sözleşmelerde zamanaşımı **10 yıldır**. Suç oluşturan fiillerden doğan tazminat talepleri, devletin adli takibatı sona ermeden zamanaşımına uğramaz. Eğer fail suçtan dolayı dava edilemeyecek durumda hüküm giydiyse tazminat talebi en erken hükümlülük artık temyiz edilemez olduktan bir yıl sonra zamanaşımına uğrar.

Görüldüğü gibi, Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında, en kısa haksız eylem zamanaşımı süresi, bizim yeni yasamızdaki süredir. Yargı düzeni en yavaş işleyen bir ülke olduğumuza göre, yeni Yasa’nın 72. maddesindeki (2) yıllık sürenin (bizce) on yıla çıkarılması düşünülmelidir.

II-YENİ YASA’DA HAKSIZ EYLEM ZAMANAŞIMI

818 sayılı BK.60.maddesi ile 6098 sayılı TBK.72.maddesi arasında (1) yıllık sürenin (2) yıla çıkarılmasından öte önemli bir fark yoktur. Her ne kadar gerekçelerde bir takım değişikliklerden söz edilmiş ise de, bize göre, bunları yenilik ve iyileştirme saymak olanaksızdır. Avrupa Birliğine uyum yasaları çıkarıldığı bir dönemde, örneğin, Alman

Borçlar Kanunu'ndaki değişimler ile Fransa'daki zamanaşımı reformunun gözardı edilmesi; bu çerçevede "Tasarı"nın TBMM'ne sevk edilmeden önce bir kez daha gözden geçirilmemiş ve düzeltmeler yapılmamış olması, yasalaşma evresinde de hiçbir değişiklik düşünülmemesi, önceki yasa hükmü gibi, yeni yasa hükmünün de özellikle **insan yaşamına ve beden bütünlüğüne yönelen zararların giderilmesinde koruyucu nitelik kazanamaması**, hak aramada yeterli zamanın sağlanamaması sonucunu doğurmuştur.

Şunu da ekleyelim ki, Tasarı'da (20) yıl olan nesnel süre, Adalet Komisyonunda (10) yıla indirilirken, değişiklik gerekçesinde, haksız eylemin "**sonuç**" unsuru üzerinde durulması gerektiği, eylemden hemen sonra meydana gelen ölüm, yaralanma ve hasar gibi "**ani sonuç**"lar yönünden bir sorun yoksa da, deprem zararları ile kimi kimyasal ya da radyoaktif etkiler ve benzerleri gibi zararlı sonuçların uzun yıllar sonra ortaya çıktığı, **eylemle sonuç arasında uzun bir zaman aralığı** bulunduğu durumlarda, **zarar**, ancak sonucun meydana geldiği tarihte oluşmuş olacağından, kısa süreli zamanaşımı başlangıcının, zorunlu olarak, sonucun meydana geldiği tarih olacağı; bir başka anlatımla, öğrenme olgusunun, zararlı sonucun ortaya çıktığı tarihte gerçekleşmiş olacağı, kısa süreli (öznel) zamanaşımı süresinin de bu tarihten işlemeye başlayacağı; bu gibi durumlarda **(10) yıllık nesnel süreden çok uzun yıllar sonra da ortaya çıkabilecek zararlı sonuçların öğrenilmesiyle dava hakkı doğacağı ve zamanaşımının zararı öğrenme tarihinden başlayacağı** anlamına gelen açıklamalar yapılmış ise de, ilerde farklı yorum ve uygulama tehlikeleri gözönüne alındığında, gerekçenin yetersiz kalacağı kaygısını taşıyoruz. En iyisi Alman Borçlar Yasası'nda olduğu gibi, nesnel sürenin (30) yıl olarak düzeltilmesi ve insan zararları (ölüm ve bedensel zararlar) için ayrı ve daha uzun zamanaşımı süreleri konulmasıdır.

Bir başka eleştirimiz, yeni Yasa'nın 72.maddesindeki "uzamış ceza zamanaşımı" hükmü hakkında olup, yürürlükteki BK.m.60'da olduğu gibi, 2'nci cümle olarak değil, 2'nci fıkraya olarak düzenlenmeliydi. Bu düzenleme biçimi, anlatımda zorluk yaratmaktadır.

Yeni Yasa'nın 72.maddesindeki (2) yıllık haksız eylem zamanaşımı süresinin yetersizliğinin yaratacağı sakıncalar ve hak kayıpları, ölüm ve bedensel zararlara ilişkin davalarda 6100 sayılı yeni Hukuk Yargılama Yasası'nın 107.maddesindeki "belirsiz alacak davası" ile bir ölçüde giderilmiş olacaktır. Yeter ki, 72.maddedeki (2) yıllık süre dolmadan dava açılmış olsun. Eğer iki yıllık süre geçirilmişse, hak kaybedilmiş olacaktır. Trafik Yasasındaki özel hüküm (m.109/2) nedeniyle malca sorumlulara uzamış (ceza) zamanaşımı uygulanabilmekte ise de, bunun dışındaki haksız eylemden kaynaklanan ölüm ve bedensel zararlarda, malca sorumlulara karşı açılacak davalarda iki yıllık süre geçirilmemelidir.

Beklentimiz ve dileğimiz, 6098 sayılı Yasa'nın 72.maddesinin değiştirilmesi ve ülkemiz koşullarına uygun olarak sürelerin artırılması için yasa değişikliğine gidilmesidir.

III- RÜCU İSTEMİNDE ZAMANAŞIMI

Önceki 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda bulunmayan bu hüküm, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 73. maddesinde şöyle düzenlenmiştir:

"Madde 73- Rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır. Aksi takdirde zamanaşımı, bu bildirimün dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar."

Yukardaki yasa metninin yeni bir düzenleme olması nedeniyle, "rücu isteminde zamanaşımı" hükmünün anlamını ve işlevini kavrayabilmek yönünden aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır.

1- 6098 sayılı Yasa'nın 73.maddesinin diğer maddelerle bağlantısı

Yukardaki zamanaşımı hükmü, 6098 sayılı yeni Yasa'nın 61-62 maddeleriyle (818 sayılı Yasa'nın 50-51 maddeleriyle) ve 6098 sayılı Yasa'nın 163-168 maddeleriyle (818 sayılı Yasa'nın 142-147 maddeleriyle) ilgili olduğundan, dönme (rücu) hakkı konusunda kısa açıklamalar yaptıktan sonra, yukardaki zamanaşımı maddesine açıklık getirmeye çalışacağız.

2- Dönme (rücu) hakkı ve koşulları

Bir alacak veya tazminattan ortaklaşa ve zincirleme sorumlu olanlardan biri veya bir kaçı, alacaklıya "tam ve eksiksiz" ödemede bulunmuşlarsa ve alacaklının hiçbir alacağı kalmamışsa, ödemeyi yapan sorumlu veya sorumlular, öteki sorumlulardan payları oranında istekte bulunma hakkını elde ederler.

Bu tanıma göre, dönme (rücu) hakkını kazanma koşullarını şöyle sıralayabiliriz:

- Dönme hakkının doğabilmesi için alacaklıya "tam ve eksiksiz" ödemede bulunmuş olmalıdır. (6098/m.163/2 ve 818/m.142/2)
- Bir ortaklaşa-zincirleme sorumluya karşı, zarar gören tarafından dava açılmış olması, dönme hakkının doğumu için yeterli değildir. Dönme hakkı, ancak dava sonuçlandıktan ve davacıya "tam ve eksiksiz" ödeme yapıldıktan sonra doğabilir.
- Dönme hakkının kazanılmasının bir başka koşulu, zincirleme sorumlunun "iç ilişkide" kendisine düşen paydan fazla ödeme yapmış olmasıdır. (6098/m.62/2, m.167/2)

3- Dönme (rücu) hakkının kapsamı

6098 sayılı Yasa'nın 61.maddesine (818/ m.50-51) göre:

"Madde:61- Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır." Bu hükmün doğal sonucu olarak 6098 sayılı Yasa'nın 163.maddesine göre (818/m.142) "Alacaklı, borcun tamamının veya bir kısmının ifasını, dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir."

6098 sayılı Yasa'nın 61 ve 163.maddeleri (818/m.5051 ve m.142) gereği, alacak veya tazminatın (tam ve eksiksiz olarak) tamamını ödeyen borçlunun (tazminat yükümlüsünün) öteki sorumlulardan dönme (rücu) hakkını kullanarak isteyebileceği miktarlar, sorumluluğun türüne göre farklı olacaktır. Şöyle ki:

- 6098 sayılı Yasa'nın 62.maddesine (818/m.50,f.1,c.2 ve m.51,f.2) göre:

"Madde: 61-Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.

Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur."

- Yukardaki hükme bağlı olarak, 6098 sayılı Yasa 167.maddesine (818/m.146) göre:

"Madde: 167-Aksi kararlaştırılmadıkça veya borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça, borçlulardan her biri, alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı **eşit paylarla** sorumludurlar.

Kendisine düşen paydan fazla ifade bulunan borçlunun, ödediği fazla miktarı diğer borçlulardan isteme hakkı vardır. Bu durumda borçlu, **her bir borçluya ancak payı oranında rücu edebilir.**

Borçlulardan birinden alınamayan miktarı, diğer borçlular eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler."

4- Rücu edilebilecek miktar

a) Alacaklıya ödemedede bulunan borçlunun ya da tazminat sorumlusunun, öteki sorumlulardan dönme (rücu) yoluyla isteyebileceği miktar, “asıl alacak, faiz ve yargılama giderleri toplamı” kadar olmak zorundadır. Bir başka anlatımla, alacaklıya ne kadar ödenmişse, rücu edilecek miktar da o kadar olacaktır. Buna icra masrafları da dahildir.

Şu kadar ki,“iç ilişkide” sorumlular arasında **zincirleme sorumluluk söz konusu olamayacağından**, her bir borçluya (sorumluya) “payı oranında” rücu edilebilecektir. (6098/m.167,f.2; 818/m.146, f.1,c.2)

Bu konuda bir Yargıtay kararında şöyle denilmiştir: “Rücu davalarında, rücu edilecek kişilerin kusurları belirlenip tazminatın ona göre rücu edilmesi gerekir. Bu yüzden rücu davalarında zincirleme sorumluluğa karar verilemez.”¹

b) Yargıtay’ın bir çok kararlarında “Zarar görenin kusurunun bulunmaması durumunda, sorumlular arasındaki kusur dağılımının araştırılması ve ayrıntıları ile belirtilmesi gerekmez” denilmesine göre,² eğer zarar görenin açtığı davada sorumluların kusur ve sorumluluk dereceleri ayrı ayrı belirlenmemişse, tazminatın tamamını zarar görene (davacıya) ödeyen davalının açtığı dönme (rücu) davasında, sorumluluk derecelerinin belirlenmesi ve uzman bilirkişilerden kusur raporu alınması gerekecek; rücu davası açan davacının davalıdan veya davalılardan geri alabileceği miktarlar kusur oranlarına göre belirlenecektir.

c) 6098 sayılı Yasa’nın 167.maddesi 1.fıkrasındaki (818 sayılı Yasa’nın 146.maddesi 1.fıkrasındaki) “borçlulardan her birinin, alacaklıya karşı ifadan, birbirlerine karşı **eşit paylarla** sorumlu olacaklarına” ilişkin hüküm, 6098 sayılı Yasa’nın 61.maddesindeki (818 sayılı Yasa’nın 50.maddesindeki) zincirleme (müteselsil) sorumlulara uygulanamaz. Çünkü, bunların zarara neden olmadaki rolleri hiçbir zaman aynı derecede olmaz. Bunun içindir ki, 6098 sayılı Yasa’nın 62.maddesi 1.fıkrasında (818 sayılı Yasa’nın 50.maddesi 1.fıkrası, 2.cümlesinde) yargıca araştırma, değerlendirme ve sorumluluk paylarını belirleme yetki ve görevi verilmiştir.

Bu konuda, 818 sayılı Yasa’nın 50.maddesi 1.fıkrası 2.cümlesinde: “Hâkim, bunların birbiri aleyhinde rücu hakları olup olmadığını takdir ve icabında bu rücuun şümulünün derecesini tayin eder” denilmiştir.

6098 sayılı Yasa’nın 62.maddesi 1.fıkrası da şöyledir: “Tazminatın aynı zarardan sorumlu müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, bütün durum ve koşullar, özellikle onlardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığı ve yarattıkları tehlikenin yoğunluğu göz önünde tutulur.”

5- Dönme (rücu) hakkının kaybedilebileceği durumlar

a) Alacaklı, “alacağını dilerse borçluların hepsinden, dilerse yalnız birinden isteyebilir” hükmüne dayanarak (6098/m.163/1 ve 818/m.142/1) borçlulardan ya da tazminat sorumlularından yalnızca birini dava etmişse, dava edilen kişi, davayı öteki sorumlu ve borçlulara “ihbar” etmezse sonucuna katlanmak zorundadır. Bu konuda, 6098 sayılı Yasa’nın 73.maddesi 2.fıkrasında “Tazminatın ödenmesi kendisinden istenilen kişi, durumu birlikte sorumlu olduğu kişilere bildirmek zorundadır” denilmiştir.

b) Hakkında dava açılan zincirleme borçlulardan biri, “ortak defii ve itirazları” ileri sürmezse, diğerlerine karşı sorumlu olur. (6098/m.164,f.1 ve 818/m.143)

Ortak defii ve itirazlar şunlar olabilir:

¹ Yarg.4.HD.18.03.2002, E.2001/12348 – K.2002/3116

² Yarg.11.HD.24.02.1989,1275-1106 sayılı, (YasaHD.1990/6-873,no:337) - 11.HD.27.04.1989, E. 1988 /5361 - K.1989/2636 sayılı, (Yasa H.D. 1990/6-873, no: 338)- 11.HD.10.10.1995, 6294-7366 sayılı ve 11.HD. 22.12.1988, 5480-7823 sayılı kararları.

- 1.Hukuk Yargılama Yasası'na göre cevap süresi içinde ileri sürülmesi gereken ilk itirazlar,
- 2.Gene cevap süresi içinde zamanaşımı savunması,
- 3.Esasa ilişkin olarak borcun doğmamış veya sona ermiş bulunduğu savı,
- 4.Tazminat davalarında kusur ve hesap raporlarına yapılacak haklı ve yerinde itirazlar.

Bu defi ve itirazları süresinde ve gerektiği gibi ileri sürmeyen için Yasa'da "sorumlu olur" denilmişse de, daha ağırı dönme (rücu) hakkı kaybedilebilir.

c) Yasada "Borçlulardan biri kendi davranışıyla diğer borçluların durumunu ağırlaştırılmaz" hükmüyle de 6098/m.165 ve 818/m.144) dönme (rücu) hakkını etkileyecek genel durumlar için de uyarıda bulunulmuştur.

IV-NEDENSİZ ZENGİNLEŞMEDE ZAMANAŞIMI

Sözleşmelere ve haksız eylemlere ilişkin zamanaşımı hükümlerinden başka, üçüncü bir borç kaynağı olan "nedensiz zenginleşme"davaları için yasada, (haksız eylem zamanaşımı sürelerinden farksız) ayrı bir zamanaşımı maddesi yer almıştır.³

Yeni 6098 sayılı TBK. 82.maddesi şöyledir:

"Sebepsiz zenginleşmeden doğan istem hakkı, hak sahibinin geri isteme hakkı olduğunu öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde zenginleşmenin gerçekleştiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.

Zenginleşme, zenginleşenin bir alacak hakkı kazanması suretiyle gerçekleşmişse diğer taraf, istem hakkı zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcunu ifadan kaçınabilir."

Görüldüğü gibi önceki BK.m.66'daki ve yeni TBK. m.82'deki süreler ile BK.m.60'daki ve TBK. m.72'deki süreler aynıdır. Ancak sürelerin başlangıcı ve işleyişleri farklıdır. Bu farkı açıklayabilmek için "nedensiz zenginleşme" kavramı üzerinde biraz durmak gerekmektedir.

1- Nedensiz zenginleşme kavramı

Borçlar Yasasında borç kaynakları üç bölüme ayrılmış olup,

Birincisi sözleşmelerden doğan borçlar, ((818/ 1-40) (6098/ 1-48)

İkincisi haksız eylemlerden doğan borçlar, (818/ 41-60) (6098/ 49-76)

Üçüncüsü nedensiz zenginleşmeden doğan borçlardır.(818/ 61-66) (6098/ 77-82)

a) 818 sayılı Borçlar Kanunu:

Madde 61'e göre "Haklı bir neden olmaksızın başkasının zararına mal edinen kimse, onu geri vermek zorundadır. Özellikle: 1.Geçerli olmayan, 2.Gerçekleşmemiş bulunan, 3.Sonradan ortadan kalkmış olan bir nedene dayanılarak elde edilen şeyin geri verilmesi gerekir."

Madde 62'ye göre de "Borçlu olmadığı bir şeyi, kendi isteğiyle veren kimse, yanılarak kendisini borçlu sanıp verdiği kanıtlanmadıkça, onu geri alamaz."

³ Prof. Dr. Fikret Eren, Borçlar Yasası m.66'daki zamanaşımı süresini çok az bulmakta ve şöyle eleştirmektedir: "Kanun koyucunun sebepsiz zenginleşme davasında bir yıllık bir süre tanınmasını anlamak zordur. Bu, kanun koyucunun sebepsiz zenginleşme ile haksız fiil arasında bilimsel olmayan bir benzerlik görmesinden ve böylece BK. m.60'daki espriyi buraya da aktarmak istemesinden ileri gelmektedir. Bu nedenle sebepsiz zenginleşmeye "haksız fiil benzeri=quasi delikt" de denilmektedir. Tarihi açıdan ve yabancı hukuk sistemlerinde örneği görülmeyen bir yıllık süre İsviçre Borçlar Kanunundaki değişiklik sırasında kabul edilmiş ve oradan da Türk Borçlar Kanununa alınmıştır. Bir yıllık sürenin kabul edilmesi aslında sebepsiz zenginleşme talep ve davasının şartlarının ağırlaştırılması ve dolayısıyla davacı zararına zorlaştırılması sonucunu doğurmuştur. Buna karşılık Alman hukukunda sebepsiz zenginleşme davası için bir tek zamanaşımı süresi tanınmış olup, o da 30 yıllık mutlak ve objektif bir süredir. (F.Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1999, 894, Dip not :238)

Zamanaşımına uğramış bir borcun ödenmesi veya ahlaki bir görevi yerine getirmek için verilen şey geri alınamaz.”

Bu maddelere göre nedensiz zenginleşmeyi şöyle tanımlayabiliriz : Sözleşmeler ve haksız eylemler dışında, bazı olayların ve bazı ilişkilerin yarattığı durumlar sonucu, haklı bir nedene dayanmaksızın, birinin malvarlığında azalmaya (eksilmeye) karşılık, ötekinin malvarlığında artma (çoğalma) olması; ya da birinin davranışı, işlemleri, eylemleri sonucu ötekinin malvarlığının artmaması, kazançlarındaki artışın engellenmesi veya gerçekleşmeyen ya da sonradan ortadan kalkan bir ilişki sonucu ödenen paranın ya da el değiştiren malvarlığının, geri vermesi gereken kişinin elinde kalması “nedensiz zenginleşme” durumlarıdır. Bunların yanı sıra, borçlu olmadığı şeyi, kendini borçlu sanarak ödeyen kişi, karşı yanı nedensiz zenginleştirdiğinden, yanıldığını kanıtlamak koşuluyla, verdiğini geri isteyebilir.

b) 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu:

A.Koşulları

I.Genel olarak

Madde 77- Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür.

Bu yükümlülük, özellikle zenginleşmenin geçerli olmayan veya gerçekleşmemiş ya da sona ermiş bir sebebe dayanması durumunda doğmuş olur.

2- Borçlanılmamış edimin ifası

Madde 78- Borçlanmadığı edimi kendi isteğiyle yerine getiren kimse, bunu ancak, kendisini borçlu sanarak yerine getirdiğini ispat ederse geri isteyebilir.

Zamanaşımına uğramış bir borcun ifasından veya ahlaki bir ödevin yerine getirilmiş olmasından kaynaklanan zenginleşmeler geri istenemez.

Borç olmadığı hâlde ödenmiş olan edimin geri istenmesine ilişkin diğer kanun hükümleri saklıdır.

3- Geri vermenin kapsamı

a) Zenginleşenin yükümlülüğü

Madde 79- Sebepsiz zenginleşen, zenginleşmenin geri istenmesi sırasında elinden çıkmış olduğunu ispat ettiği kısmın dışında kalanı geri vermekle yükümlüdür.

Zenginleşen, zenginleşmeyi iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmışsa veya elden çıkarırken ileride geri vermek zorunda kalabileceğini hesaba katması gerekiyorsa, zenginleşmenin tamamını geri vermekle yükümlüdür.

4- Giderleri isteme hakkı

Madde 80- Zenginleşen iyiniyetli ise, yaptığı zorunlu ve yararlı giderleri, geri verme isteminde bulunandan isteyebilir.

Zenginleşen iyiniyetli değilse, zorunlu giderlerinin ve yararlı giderlerinden sadece geri verme zamanında mevcut olan değer artışının ödenmesini isteyebilir.

Zenginleşen, iyiniyetli olup olmadığına bakılmaksızın, diğer giderlerinin ödenmesini isteyemez. Ancak, kendisine karşılık önerilmezse, o şey ile birleştirdiği ve zararsızca ayrılması mümkün bulunan eklemeleri geri vermeden önce ayırıp alabilir.

5- Geri istenememe

Madde 81- Hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenemez. Ancak, açılan davada hâkim, bu şeyin Devlete mal edilmesine karar verebilir.

6- İki yasa arasındaki farklar

a) 818 sayılı Yasa'nın 61.maddesinde “Haklı bir neden olmaksızın başkasının zararına mal edinen kimse, onu geri vermek zorundadır” denildiği halde, 6098 sayılı Yasa'nın

77.maddesi 1.fıkrasında “Haklı bir sebep olmaksızın, bir başkasının malvarlığından veya **emeğinden** zenginleşen, bu zenginleşmeyi geri vermekle yükümlüdür” denilerek, öğretide ve uygulamada ortaya çıkan yeni anlayışa uygun bir düzenleme yapılmıştır.

b) 818/BK. m.62'nin karşılığı olan 6098/TBK.78.maddesinde, nedensiz zenginleşmenin özel bir türü olan “borçlanılmamış edimin kendi isteğiyle yerine getirilmesi” düzenlenmiştir.

c) 818/BK m.65'in karşılığı olan 6098/TBK.m.81'de “Hukuka veya ahlaka aykırı bir amaca ulaşmak için verilen şeyin geri istenmesi” düzenlenmiştir. Maddenin ikinci cümlesinde ise, 818 sayılı Yasa'da bulunmayan yeni bir hüküm yer almış; “hukuka veya ahlaka aykırı bir sonucun gerçekleşmesi amacıyla verilen şey geri istenememekle birlikte, bu konuda bir dava açılmışsa, davanın reddine karar veren hakim, dava konusu şeyin davalıda bırakılmasını uygun görmezse, bunun Devlete mal edilmesine karar verebileceği” açıklanmıştır.

7- Geri alma davasının zamanaşımı hakkında açıklamalar

Nedensiz zenginleşene karşı, geri alma hakkı bulunan kişinin açacağı davalarda, zamanaşımı, kural olarak BK.66. maddesindeki bir ve on yıllık süreler ise de, bazı durumlarda geri verme yükümlülüğü, nedensiz zenginleşmeye değil, özel bir hukuk kuralına dayanıyorsa (örneğin, sonradan geçersiz hale gelen bir sözleşme, istihkak davası, haksız inşaat nedeniyle tazminat davası, sözleşmenin yerine getirilmesi davası, sözleşmeden dönme nedeniyle geri verme davası, vekaletsiz işgörmeye dayanan geri verme davası v.b. gibi durumlarda) artık zamanaşımı BK. m.66'ya göre bir ve on yıl değil, BK. m.125'e göre on yıl olacaktır.⁴

Buna karşılık, aşağıdaki örneklerde BK.66 maddesindeki bir ve on yıllık zamanaşımı sözkonusudur :

1. Bir kimse kendi fidanını elinde bulundurduğu başkasının toprağına dikerse MK.m.655 ile yapılan yollamadan ötürü MK.m.648 uygulama alanı bulur. Davacının MK.m.649. uyarınca adalete uygun tazminat istemi, nedensiz zenginleşmeden doğan bir geri alma alacağı niteliğindedir. Bu tazminata BK. 66'daki zamanaşımı uygulanır. Zamanaşımının başlangıcı, taşınmaz malikinin geri isteme başvurusu yaptığı tarihtir.⁵

⁴ Bir görüşe göre, nedensiz zenginleşme isteminin başka isteklerle yarışması sözkonusudur. Bir başka görüşe göre de nedensiz zenginleşme istemi, başka istemler karşısında ikincil bir durumdur; aynı olayda, aynı haktan (istihkak davası), zilyetlik hükümlerinden, sözleşmeden, sözleşme benzeri bir hukuki ilişkiden, haksız eylemden kaynaklanan bir istem ileri sürülmesi olanağı varsa, nedensiz zenginleşme hükümleri uygulama alanı bulamayacaktır. (K. Oğuzman/T.Öz,age,sf.712) –

Bir görüşe göre de, BK. m.106 gereğince tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmeden borçlunun temerrüdü nedeniyle dönülmesi halinde, tarafların aldıklarını geri verme yükümlülüğü sözleşmeye dayanacak ve bunun sonucu, m.66 değil, m.125'deki on yıllık zamanaşımı uygulanacaktır. (Kılıçoğlu,age.,sf.345)

Yarg.11.HD.31.3.1983 gün 1378-1589 sayılı kararına göre: “Komanditer ortak, yasal bir yükümlülüğü bulunmadığı halde, davalı ortaklığın kesinleşen taktipteki borcunu kendiliğinden ödemesi nedeniyle, bunun geri verilmesini isterse, başkasının borcunu ödeyen üçüncü kişi durumunda olur. Başkasının borcunu ödeyen üçüncü kişi, borçlu kendisine yetki vermemiş olsa bile, borçlunun temsilcisi olarak hareket etmiş olur. Yetkisi bulunmaksızın borcu ödeyen üçüncü kişi ile borçlu arasındaki hukuki ilişki “vekaletsiz iş görme” niteliğindedir. Bu nedenle başkasının borcunu ödeyen durumundaki davacı ödediğini “vekaletsiz iş görme” ya da “haksız zenginleşme” hükümlerine göre geri isteyebilir. Vekaletsiz iş görme hükümlerine dayanıldığında da, zamanaşımı B.K. 125'e göre on yıl olacaktır. (YKD. 1983/6-862) – Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 11.12.1995 gün 10155-11050 sayılı kararı, m.66'nın değil de m.125'in uygulanacağı yönünden ilginç bir örnektir. Karar şöyledir: “Kredi kartı sahibinin talimat vererek, kendi hesabından bir başkasına harcama yetkisi vermesi durumunda, ek kartla ilgili bu sözleşme, kanundaki sözleşme tiplerinin hiç birine dahil edilemediğinden “isimsiz akit” sayılır ve anlaşmazlıklarda BK.125. maddesindeki on yıllık zamanaşımı hükümleri uygulanması gerekir.” Somut olayda davacı, boşanmaları nedeniyle ilişkileri sona eren davalının, elinde kalan ek kredi kartlarını haksız olarak kullanıp zenginleştirdiğini ileri sürerek geri alma davası açmış; davalı, BK.66. maddesindeki bir yıllık zamanaşımı süresinin dolduğunu savunarak davanın reddini istemiş, mahkemece dava reddedilmiştir. Özel Daire, nedensiz zenginleşme hükümlerinin bu olayda yeri bulunmadığı, aradaki ilişkinin “isimsiz akit” olarak niteleneceği ve zamanaşımının B.K. m.66'daki bir yıl değil, BK.m.125'deki on yıl olacağı gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. (YKD.1996/5-744)

⁵ (YKD.1982/7-967- 13.HD.24.12.1981, 7470-8439)

2.Mülkiyete dayanan istihkak davalarında, dava hakkını ortadan kaldıran bir zamanaşımı süresi yoktur. Ancak, müşterek mallar mevcut değilse hak, bedele dönüşeceğinden bu durumda Yasanın 66. md.sindeki zamanaşımı süresinin uygulanması sözkonusu olur.⁶

3.İyiniyetli zilyedin zorunlu ve yararlı, kötüniyetli zilyedin sadece zorunlu giderler nedeniyle isteyecekleri giderimler (tazminat) için açacakları davalarda zamanaşımı bir yıldır.Zamanaşımı, zilyedin malın geri alındığını öğrendiği günden işlemeye başlar.⁷

4.Davacı Kurum, davalı işçiye yanlışlıkla ödediğini ileri sürdüğü ihbar ödencesinin geri verilmesini istemiştir. Bu tür davalarda zamanaşımı yönünden BK.nun 125. maddesi değil, 66. maddesi kuralı uygulanır.⁸

5.Sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanan istirdat, ancak borçlu bulunmayan bir şeyin iradi olarak tediyesi hata hükümlerine tabidir.İade alacaklısı geri alma hakkının varlığını öğrenmesinden itibaren bir yıl ve herhalde bu hakkın doğumundan itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. İlkeye göre mahkemece yapılacak araştırma sonucunda doğacak uygun sonuca göre davanın zamanaşımından reddine veya kabulüne karar verilmesi gerekir.⁹

6.Bankanın, hesap sahibine sehven fazla ödediği paranın tahsili için açtığı dava bir yıllık dava zamanaşımına tabidir.Tevdi (görevsizlik,işbölümü) kararından sonra süresinde görevli mahkemeye başvurulmamış olması nedeniyle davanın açılmamış sayılması halinde zamanaşımı kesilmemiş olur. Bu durumda BK.137.md.sindeki 60 günlük ek süreden de yararlanılmaz. Haksız iktisapta zamanaşımının başlangıcı, verme ya da ödeme tarihi değil, zarar görenin verdiğini geri almaya hakkı olduğunu öğrenme tarihidir.¹⁰

V- ALACAKLARDA VE SÖZLEŞMELERDE ZAMANAŞIMI

1- On yıllık süre

Borçlar Yasası'nda normal zamanaşımı süresi on yıl olarak düzenlenmiş; "alacak hakları" ve "sözleşme ilişkisi" temel alınmıştır. Kuşkusuz haksız eylemlerden kaynaklanan tazminat hakları da sonuç olarak bir alacak hakkıdır. Sorumluluk Hukukuna ilişkin genel zamanaşımı süreleri BK.60. (yeni TBK.72) maddesinde yer almış olmakla birlikte, sözleşmeye bağlı bazı sorumluluklara BK. 125. (yeni TBK.146) maddesindeki on yıllık normal zamanaşımı süresi uygulanmaktadır.

818 sayılı BK.125 hükmüne göre "Bu yasada başka türlü kural yoksa, her dava on yıllık zamanaşımına bağlıdır." Öğretide, yasa metnindeki "her dava" deyiminin "her alacak hakkı" olarak düzeltilmesi gerektiği uyarısı yapılmıştır. Yeni 6098 sayılı yasada öğretideki görüşlere uyularak "her dava" yerine "her alacak" denilmiş ise de, biz bu düzenleme biçimine aşağıda açıklanan nedenlerle karşı çıkıyoruz. Şöyle ki:

6098 sayılı TBK.146.maddesinde "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir" denilmiş olup, yeni yasadaki bu anlatım biçiminin yanlış, eksik ve yetersiz olduğu kanısındayız. "Yasalarda özel bir hüküm bulunmadıkça, her alacağa ve sözleşmelere on yıllık zamanaşımı uygulanır" denilmeliydi. Çünkü, BK.125 ve yeni TBK.146 hükmü genel nitelikte olup, gerek Borçlar yasasında ve gerekse başka yasalarda alacak ve sözleşmeler için ayrı bir zamanaşımı hükmü yoksa, TBK.146.maddesi uygulanmak gerekecektir. Nitekim, bugüne kadarki uygulamada görüldüğü gibi, İş Yasasındaki kıdem ve ihbar tazminatı ile iş kazaları ve meslek hastalıklarından kaynaklanan

⁶ 4.HD.8.3.1982,1910-2340 (YKD.1982/6-793)

⁷ 13.HD. 22.4.1981,2651-3024 (YKD.1982/3-371)

⁸ 9.HD.28.3.1998,367-3324 (1986/1-59)

⁹ 3.HD.29.6.1998,5858-6955 (YKD.1998/12-1773)

¹⁰ 9.HD.25.6.1982, 5325-6084 (Yasa, 1983/1-146, no:66)

tazminat davalarına, ayrıca sosyal güvenlik kurumlarının geri alma (rücu) davalarına, BK.125 maddesindeki on yıllık zamanaşımı süresi uygulanagelmiştir. Bunun gibi, T.Ticaret Yasası 806. ve 767/5. maddeleri gereği ölüm ve bedensel zararlar nedeniyle yolcuların taşımacıya karşı açacakları davalara, Borçlar Yasası 100. maddesindeki yardımcı kişilerin borca aykırı eylemlerinden doğan sorumluluklara, vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan anlaşmazlıklara, hile ve ağır kusuru kanıtlanan satıcı, yapımcı (imalatçı), yapı yapan yüklenici, mimar, mühendis ve benzerlerinin sorumluluklarına, sözleşme ilişkileri içinde doğan tüm maddi ve manevi zarar sorumlularına BK.125. maddesindeki on yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanmıştır.

Sonuç olarak, Medeni Yasa ve Borçlar Yasası ile özel yasalarda ayrıca hüküm yoksa, “sözleşme” ilişkilerinden kaynaklanan anlaşmazlıklara ve “sözleşme” hükümlerine aykırı davranışlara ve bundan kaynaklanan maddi ve manevi zararlar ile “alacak” haklarının tümüne Borçlar Yasası 125. maddesindeki on yıllık zamanaşımı uygulanmıştır. Ve bundan böyle de 6098 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesiyle sözleşme ilişkilerine, sözleşmelerden kaynaklanan tazminat ve alacak haklarına yeni Yasa'nın 146.maddesi uygulanacaktır.

Birkaç örnekle konuya açıklık getirelim:

818 sayılı Yasa'nın 125.maddesinden sonra gelen 126.maddesinde, 6098 sayılı Yasa'nın 146.maddesinden sonra gelen 147.maddesinde “alacaklar” için “beş yıllık” zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu maddede, yalnızca “parasal” nitelikli “alacak” hakları söz konusu olup, aynı sözleşme türüne taraflardan birinin aykırı davranışı söz konusu olduğunda, uygulanacak zamanaşımı süresi (818/126'daki ve 6098/147'deki) (5) yıllık süre değil, (818/125'deki ve 6098/146'daki) (10) yıllık zamanaşımı süresi olacaktır.

Örneğin, kira alacaklarında zamanaşımı süresi (5) yıl (818/126 ve 6098/147) ise de, kira sözleşmesi hükümlerine aykırı davranışlara ve sözleşmeden kaynaklanan zararlara 818 sayılı Yasa'nın 125.maddesindeki ve 6098 sayılı Yasa'nın 146.maddesindeki (10) yıllık zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

Bunun gibi, satıcının ayıplı maldan dolayı sorumluluğuna kısa zamanaşımı süreleri uygulanmakta iken (BK.202,203,TBK.227,TKHK.4/2), sözleşmeye aykırılık nedeniyle açılacak davalarda, (818/96 ve 6098/112) taraflardan biri tüketici olsun olmasın, dava zamanaşımı on yıl olacaktır. (818/125 ve 6098/146)

2- Beş yıllık süre

a) 818 sayılı Borçlar Yasası 126.maddesine göre, aşağıdaki alacak ve davalar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır.¹¹

1. Tüm kira alacakları, sermaye faizleri, belirli sürelerde ödenmesi gereken edimler hakkındaki davalar.

2. Erzak bedeli, nafaka, otel ve lokanta masraflarına ilişkin davalar.

3. Sanatkarların ve esnafın emeklerinin karşılığı perakendecilerin sattıkları malların parası, noterlerin mesleki hizmetleri karşılığı, başkalarının yanında çalışan veya hizmetli olan kimselerin, hizmetçilerin, gündelikçilerin ve işçilerin ücretlerine ilişkin davalar.

4. Ticari olsun olmasın, bir şirket sözleşmesine dayanan ve ortaklar arasında açılmış bulunan bütün davalar ile bir şirketin müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile şirket veya ortaklar arasındaki davalar;

Vekalet sözleşmesinden doğan davalar.

Komisyon, acentalık, ticari tellallık dışında tellallık sözleşmesinden doğan bütün davalar;

Yüklenicinin (kasıt veya ağır kusur ile sözleşmeyi hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş, özellikle ayıplı malzeme kullanmış veya ayıplı iş meydana getirmiş olması nedeniyle açılacak davalar hariç olmak üzere) eser sözleşmesinden doğan bütün davalar.¹²

¹¹ 126. maddenin 1.bendindeki faiz, belirli zamanlarda ödenmesi gereken ve sözleşmeden kaynaklanan faiz olup, haksız eylemlerden doğan tazminat alacağının faizi (tazminat faizi) tazminat alacağının bağlı olduğu zamanaşımına tabidir.

126. maddenin 3. ve 4. bentleri, T.Ticaret Yasası'nın Yürürlük ve Uygulama Biçimi Hakkındaki 29.6.1956 gün 6763 sayılı yasanın 41/II-c maddesi ile değiştirilmiş olup, bu değişiklik sonucu, yasadaki bazı hükümlerin yerini (Örneğin, ileriki bölümlerde açıklanacağı üzere yüklenicinin sorumluluğuna ilişkin m. 363/1 ile m. 207'ye yollamanın yerini) 126. maddenin 4.bendi almıştır.

b) 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 126.maddesinin karşılığı olan 147.maddesindeki düzenleme şöyledir:

Madde 147- Aşağıdaki alacaklar için beş yıllık zamanaşımı uygulanır:

- 1.Kira bedelleri, anapara faizleri ve ücret gibi diğer dönemsel edimler.
- 2.Otel, motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri.
- 3.Küçük sanat işlerinden ve küçük çapta perakende satışlardan doğan alacaklar.
- 4.Bir ortaklıkta, ortaklık sözleşmesinden doğan ve ortakların birbirleri veya kendileri ile ortaklık arasındaki; bir ortaklığın müdürleri, temsilcileri, denetçileri ile ortaklık veya ortaklar arasındaki alacaklar.
- 5.Vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar.
- 6.Yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar.

6098 sayılı yeni Yasa'nın 147.maddesi ile önceki Yasa'nın 126.maddesi arasında önemli bir fark olmayıp, bazı küçük değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, 2.bentte "otel,motel, pansiyon ve tatil köyü gibi yerlerdeki konaklama bedelleri ile lokanta ve benzeri yerlerdeki yeme içme bedelleri" denilerek günün gereksinimlerine uygun bir açıklık getirilmiş; 3.bentte yapılan değişiklikle kamu hizmeti yapan ve çalışma koşulları değişik olan noterlerin bu maddede yer alması gereksiz görülmüştür.

VI-SATIM SÖZLEŞMESİNDE ZAMANAŞIMI SÜRELERİ

1- Sözleşmeye aykırılıkta zamanaşımı

Borçlar Yasası'nda özel borç ilişkilerinin en başında yer alan satış sözleşmesi, her sözleşme gibi, özel hükümleri dışında genel hükümlere bağlıdır. Bu bölümde yer alan satış türlerinin zamanaşımı hükümleri, yalnızca "satıldaki ayıptan" doğan sorumluluğa ilişkin dava zamanaşımı süreleri olup, alıcı ile satıcı arasındaki anlaşmazlıklara ve tarafların satış sözleşmesine aykırı davranışlarına Yasa'nın genel zamanaşımı hükmü uygulanacaktır. Bu da **(10) yıllık zamanaşımı** süresidir. (BK.125; TBK.146)

Başka bir anlatımla, satış sözleşmesine aykırı davranışlardan, sözleşmenin hiç veya gereği gibi yerine getirilmemesinden kaynaklanan anlaşmazlıklara (10) yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır.¹³

Özel nitelikteki "ayıplardan sorumluluğa" ilişkin zamanaşımı süreleri, yalnızca "alıcı"nın satıcıya karşı açacağı davada söz konusu iken, genel nitelikteki **(10) yıllık** sözleşme zamanaşımı süresi hem alıcının hem satıcının açacağı davalara uygulanacaktır.

Şunu da belirtelim ki, **alıcının**, Yasa'da ayıp dolayısıyla başvurabileceği seçimlik haklardan (BK.202,203,TBK.227,TKHK.4/2) yararlanmaksızın, Borçlar Yasası'nın genel nitelikteki 96'ncı (TBK.112'nci) maddesi gereğince **sözleşmeye aykırılık** (satıcının sözleşmeye aykırı davranması, satılanı devir ve teslim etmemesi, taşınmaz satımında tapu

¹² Önemi nedeniyle bir kez daha yineleyelim: Yukarda m.125 ile ilgili açıklamalarda belirttiğimiz üzere, yüklenici ve öteki yapı sorumlularının hile, kasıt, ağır kusur, ayıplı ve eksik malzeme kullanma vb. durumlarında sorumluluklarına (10) yıllık zamanaşımı uygulanacaktır.

¹³ Yargıtay 13.HD.22.12.2009, E.2009/7535-K.2009/15170 sayılı, 06.02.2007, E.2006/14351-K.2007/1340 sayılı, 20.01.2010, E.2009/14157-K.2010/219 sayılı kararları.

vermekten kaçınması,vb.) nedeniyle açacağı davalarda, tüketici olsun olmasın, dava zamanaşımı her zaman **on yıldır**. (BK.125, TBK.146)¹⁴

Bu genel açıklamalardan sonra, sözleşmeye aykırılık nedeniyle (10) yıllık genel zamanaşımının uygulanacağı somut örnekler verelim:

- a) Satış bedeline ilişkin alacağın zamanaşımı (10) yıldır.
- b) Eksik mal teslimi, “ayıplı ifa” değil, satış sözleşmesine aykırılık oluşturduğundan, dava zamanaşımı (10) yıldır.¹⁵
- c) Motorlu araç satışı resmi biçimde yapılmasa dahi, aradaki ilişki satış sözleşmesine dayandığından (10) yıllık zamanaşımı uygulanır.
- ç) Tüpgazdan sızan gazdan zehirlenme veya tüpgaz patlaması nedeniyle açılacak davaların zamanaşımı (10) yıldır.
- d) Elektrik, su, havagazı, doğalgaz abonelik sözleşmelerinde zamanaşımı (10) yıldır.
- e) Taşınmaz satışından, satış vaadi sözleşmelerinden kaynaklanan anlaşmazlıklarla ilgili davalarda zamanaşımı (10) yıldır.
- f) Tapu dışı taşınmaz satışlarında, tapusuz taşınmazların satışlarında, her türlü geçersiz satış sözleşmelerinde zamanaşımı (10) yıldır.

2- Taşınır satımında zamanaşımı

a) Ayıba karşı iki yıllık zamanaşımı

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 231.maddesine göre:

Satıcı daha uzun bir süre için üstlenmiş olmadıkça, satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin her türlü dava, satıldaki ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya devrinden başlayarak iki yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. Alıcının satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan def'i hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.

Satıcı, satılanı ayıplı olarak devretmekte ağır kusurlu ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

Önceki 818 sayılı Yasa'nın 207.maddesindeki bir yıllık süre, yeni Yasa'da iki yıla çıkarılarak 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4.maddesi 4.fıkrası hükmüyle uyum sağlanmak istenmiştir.

Madde hükmüne göre:

1. Satıcı, sözleşmeyle, daha uzun bir süre üstlenmemişse, satılanın **ayıbından** doğan sorumluluğa ilişkin davaların zamanaşımı (2) yıldır.
2. Bu iki yılın başlangıcı, satılanın alıcıya devri (teslimi) tarihidir.
3. Satıldaki ayıp hemen anlaşılabilir ve daha sonra ortaya çıksa bile, dava hakkı, satılanın devrinden başlayarak iki yıl içinde kullanılacaktır.
4. Alıcı, satıldaki ayıbı iki yıl içinde satıcıya bildirmişse, iki yıllık süre geçmiş olsa dahi, def'i hakkı ortadan kalkmaz.
5. Ve maddenin 2.fıkrasına göre, satıcı, satılanı **ayıplı** olarak devretmekte **ağır kusurlu** ise, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz. Bu konuda öğretideki baskın görüş, ağır kusurlu satıcıya karşı açılacak davaların süresiz değil, (10) yıla sınırlı olacağı yönündedir. Bu konuya aşağıda bir kaz daha değineceğiz.

¹⁴ Prof.Dr. Aydın Zevkliler, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 2001, sf.92-93

¹⁵ Örnek:Yargıtay 19.HD.17.10.2003 gün E.2003/1215-K.2003/10021 sayılı ve 13.HD.16.03.2009 gün E.2008 / 10412-K.2009/3343 sayılı kararları.

b) Satıcı sorumluluğunu kabul ederse (borcunu ikrar ederse), zamanaşımı iki yıl değil, on yıl olacaktır.

Burada önemli bir noktaya değinmeliyiz. Her ne kadar satılanın ayıbından doğan sorumluluğa ilişkin davaların zamanaşımı (2) yıl ise de, eğer **borçlu borcunu kabul (ikrar) ederse**, zamanaşımı kesilir. (BK.133/1; TBK.154/1) Zamanaşımı kesildikten sonra, yeni bir süre başlar ve yeni zamanaşımı süresi, borçlunun borcunu kabul (ikrar) ettiği günden başlayarak (10) yıldır. Yasa'nın buna ilişkin hükmü şöyledir:

“Borç bir senetle ikrar edilmiş veya bir mahkeme kararına bağlanmış ise, yeni süre her zaman (10) yıldır.” (BK.135/2; TBK.156/2)

Bu hükme göre, satıcı, alıcının iki yıl içinde bildirdiği satılardaki ayıbı kabul etmiş ve gereğini yapacağı sözü vermişse, artık zamanaşımı iki yıl değil, satıcının ayıbı gidermeyi kabul ettiği tarihten başlayarak **(10) yıl** olacaktır.¹⁶

c) Satıcının ağır kusurlu olması durumunda zamanaşımı

6098 sayılı yeni Türk Borçlar Yasası'nın 231.maddesi 2.fıkrasına göre, satıcı **“ağır kusurlu”** ise, 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 207.maddesi 3.fıkrasına göre, satıcı alıcıyı **“iğfal etmişse”**, 4077 sayılı Tüketiciyi Koruma Yasası'nın 4.maddesi 4.fıkrasına göre, satılan malın ayıbı tüketiciden satıcının **“ağır kusuru veya hile ile gizlenmişse”** bu durumlarda satıcı, iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamaz.

Yasalardaki bu hükümlere göre, ağır kusuru, hilesi, kandırması nedeniyle iki yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacak olan satıcıya hangi zamanaşımı süresi uygulanacaktır? Bu konuda çeşitli görüşler şöyledir:

aa)Satıcı, satılan malın ayıbını **tüketiciden hile ile gizlemişse**, (TKHK.4/4) veya **tüketici olmayan alıcıyı aldatmışsa** (818/BK.207/3 ve 6098/TBK.231/2), yasalarda belirtilen zamanaşımı sürelerinden yararlanamayacaktır. Hile ve kandırma durumunda satıcıya karşı açılacak davalarda zamanaşımının ne olacağı yasalarda açıklanmamış ve bu boşluk öğretide yapılan yorumlarla doldurularak BK.125'deki (TBK.146'daki) **on yıl** olacağı sonucuna varılmıştır.

bb)Gene öğretide yer alan görüşler, BK.207/3'deki (TBK.231/2'deki) “satıcının hile ve aldatması” durumunda yasalardaki zamanaşımı sürelerinin uygulanmayacağı hükmünün, BK. 215'deki (TBK.244'deki) taşınmaz satımları ve 6762/TTK.25/4'deki (6102/ TTK. 23/c'deki) **ticari satışlar için de geçerli** olacağı yönündedir.¹⁷

d) Hizmet satımında zamanaşımı süreleri

Taraflardan birinin tüketici konumunda olmadığı ve hizmet satımını amaçlayan sözleşmelerde, sunulmuş olan hizmetin ayıplı olması dolayısıyla, zamanaşımı, hizmeti konu alan sözleşmenin türüne ilişkin hükümlere göre belirlenir. Örneğin, eser sözleşmesinde 6098 sayılı TBK.m.478'deki iki ve beş yıllık ve 818 sayılı BK.m.363'deki bir ve beş yıllık, otel ve lokanta hizmetlerinde beş yıllık (BK.126/2 ve TBK.147/2), esnaf ve sanatkarların sunduğu hizmetlerde beş yıllık (BK.126/3 ve TBK.147/3) süreler uygulanır. Sunulan hizmeti konu alan sözleşme çeşidiyle ilgili düzenlemelerde özel bir süre öngörülmemiş olması durumunda da, on yıllık zamanaşımı uygulanır. (BK.125, TBK.146)

¹⁶ Yargıtay 15.HD.21.07.2005, E.2005/896 K. 2005/4448 sayılı kararı.

¹⁷ Prof.Dr. Cevdet Yavuz, a.g.e., sf.155-165 – Bu konuda bir karar örneği: Yargıtay 19.HD.12.02.2008 gün E.2007/11897 K.2008/1114 sayılı kararına göre:“Ayıba karşı tekeffül hükümlerine dayanan ticari satışlarla ilgili davalarda zamanaşımı süresi 6 ay ise de, satıcı, alıcıyı iğfal etmiş ise zamanaşımından yararlanamaz.”

e) Borcun yerine getirilmemesinde zamanaşımı

Yasada belirtilen ve ayıp dolayısıyla başvurulabilecek seçimlik haklardan (BK.202,203,TBK.227,TKHK.4/2) yararlanmaksızın, BK.96. (TBK.112) maddesi gereğince sözleşmeye aykırılık (sözleşmeye aykırı mal ve hizmet teslimi) nedeniyle açılacak davalarda, taraflardan biri tüketici olsun olmasın, dava zamanaşımı **on yıldır**. (BK.125, TBK.146)¹⁸

f) Zamanaşımının başlangıcı

Genel hükümlerden farklı olarak, satıcıya karşı açılacak davalarda zamanaşımının başlangıcı “öğrenme” tarihi değil, **mal veya hizmetin alıcıya teslim tarihidir**. TKHK. M.4/4’de “ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile, malın tüketiciye teslimi tarihinden”, BK.m.207/1’de (TBK.231/1’de) “ayıp daha sonra ortaya çıksa bile, satılanın alıcıya tesliminden” başlayarak zamanaşımının işleyeceği açıklanmıştır. Gizli bozukluklar için de, bozukluğun ortaya çıkıp “öğrenildiği” gün değil, malın alıcıya veya tüketiciye teslimi tarihi zamanaşımının başlangıcı olacaktır.

g) Sözleşme ile zamanaşımı süresinin değiştirilmesi

aa)818 sayılı BK.207/1’de ve 6098 sayılı TBK. 231/1’de olduğu gibi, TKHK.4/4’de de, tüketici ve alıcı yararına olmak üzere zamanaşımının sözleşme ile uzatılabileceği hükümleri yer almış; her iki yasa metninde de satıcının daha uzun bir süre için güvence vermesi”nden söz edilmiştir. Bu iki hüküm, BK.127.maddesindeki (TBK.148.maddesindeki) “zamanaşımı sürelerinin sözleşme ile değiştirilemeyeceği” hükmünün bir ayrığı olmaktadır.

bb)Ancak yasalarda kısaltmadan söz edilmediğine ve satıcıya karşı alıcı ve tüketicinin korunması gerektiğine göre, BK.m.207’deki, TBK.231’deki ve TKHK.m.4’deki zamanaşımı süreleri sözleşme ile **kısaltılamaz, kaldırılmaz, sınırlandırılmaz**; yalnızca sözleşme ile **uzatılabilir**. Bu uzatma, öğretideki görüşlere göre BK.m.125’deki (TBK.m.146’daki) **on yıllık** süreyi aşmamalıdır.

cc)Zamanaşımının uzatılması, sözleşme ile olabileceği gibi, satıcının tek yanlı **güvence vermesi** biçiminde de olabilir. Günlük yaşamda bu tür uzatmalar, tüketiciye (alıcıya) **Garanti Belgesi** verilerek yapılmaktadır.

h) Zamanaşımı savunması

aa)Alıcının ödemelik defii :

6098 sayılı TBK’nun 231.maddesi 1.fıkrası 2.cümlesine göre. “*Alıcının, satılanın kendisine devrinden başlayarak iki yıl içinde bildirdiği ayıptan doğan defii hakkı, bu sürenin geçmiş olmasıyla ortadan kalkmaz.*”

Aynı konuda, önceki 818 sayılı BK.207. maddesi 2. fıkrasında “Satıcı alıcıya karşı bir dava açmış olup da, alıcı yasal süre geçmeden maldaki bozukluğu satıcıya bildirmişse, defii hakkı, bir yıllık sürenin geçmesiyle düşmeyip devam eder” denilmiştir.

4077 sayılı TKHK. M.4/4’de böyle bir olanak tüketiciye (alıcıya) tanınmamıştır.

bb)Satıcının davranışlarıyla alıcının dava açma süresini geçirtmiş olması :

Satıcı davranışlarıyla tüketicide (alıcıda) bir dava açılmasının gereksizliği kanısını uyandırmış ve böylece (2) yıllık süreyi geçirtmiş ise, TMK.m.2 uyarınca, satıcının, zamanaşımı definden yararlanmasına izin verilmemelidir.

¹⁸ Prof.Dr. Aydın Zevkliler, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, 2001, sf.92-93

VII-TAŞINMAZ SATIMINDA ZAMANAŞIMI

1- Sözleşmeye aykırılıkta (10) yıllık genel zamanaşımı

Borçlar Yasası'nın "taşınmaz satımı"na ilişkin özel hükümler bölümünde yer alan zamanaşımı süresi yalnızca "**binalardaki ayıplar**" nedeniyle açılacak davalara ilişkin olup, doğrudan **taşınmaz satımından** kaynaklanan anlaşmazlıklara **on yıllık** genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır. (BK.m.125; TMK.m.146)

Ayrıca, üzerinde "bina" bulunmayan taşınmaz (arsa, tarla) satışlarında, satıldaki ayıplardan dolayı açılacak davalara da (yasadaki özel hüküm yalnızca binalardaki ayıplarla ilgili olduğu için) **on yıllık** genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır. Her ne kadar Yasa'nın taşınmaz satımına ilişkin bölümünde "Taşınır satışına ilişkin kurallar, örneksime (kıyas) yoluyla taşınmaz satışında da uygulanır" (BK.217; TBK.246) denilmiş ise de, hem arsa ve tarla gibi taşınmazların niteliği ve hem de bunlardaki ayıpların hemen farkedilemeyen gizli ayıp niteliği taşınması nedeniyle bu tür satışlara her durumda on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiği kanısındayız.

Bu açıklamalara göre, taşınmaz satışlarından kaynaklanan anlaşmazlıklara on yıllık genel zamanaşımı süresinin uygulanacağı yerler için şu örnekleri verebiliriz:

Bedel anlaşmazlıklarına, satış parasının geri istenmesine; satılan arsa veya tarladaki yüzölçümü eksikliklerine, bina yapmak amacıyla satın alınan arsanın bina yapımına elverişli olmadığı gizlenerek yapılan satışlara;

Temelden bağımsız bölüm satışlarında sözleşmede kararlaştırılan niteliklerin bulunmamasından, geç teslimden, oturma izni alınmamasından kaynaklanan anlaşmazlıklara;

Tapu dışı (harici) satışlarda tapu devrine ilişkin uyumsuzlıklara;

Geçersiz taşınmaz satışına ilişkin davalara;

Satış vaadi sözleşmelerine;¹⁹

Tüm bu sayılanlara on yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır.

Şunu ekleyelim ki, zilyetlik sürüyorsa zamanaşımı işlemeye başlamaz. Resmi biçimde yapılmayan (geçersiz) satış sözleşmelerinde de durum aynıdır.²⁰

2- Binaların (yapıların) ayıplı olmasından doğan davalarda zamanaşımı

a) Yasalardaki hükümler:

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 215/3.maddesine göre:

"Bir binanın ayıplı olmasından doğan ve güvenceye dayanan davalar, mülkiyetin devrinden (5) yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."

6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun "sorumluluk" başlıklı 244.maddesi 3.fikrasına göre:

"Bir yapının ayıplı olmasından doğan davalar, mülkiyetin geçmesinden başlayarak (5) yılın ve satıcının ağır kusuru varsa (20) yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar."

b) İki Yasa arasındaki fark ve olması gerekenler:

Olağan koşullarda, her iki yasada da, bir binanın (yapının) ayıplı olmasından dolayı açılacak davaların zamanaşımının (5) yıl olması uygun görülmüştür.

¹⁹ Karar örnekleri : Yargıtay 13.HD.12.02.2007, E.2006/13056-K.2007/1631 sayılı, 27.06.2007, E.2007/4999-K.2007/9073 sayılı, 29.05.2007, E.2007/3109-K.2007/7526 sayılı, 16.09.2008, E.2008/4516-K.2008/10639 sayılı kararları. (Kaynak: Mahmut Bilgen,Özel Hukukta Zamanaşımı,2010,sf.944-947)

²⁰ Karar örnekleri: Yargıtay 13.HD.02.02.2010,E.2009/8441-K.2010/1087 sayılı, 03.04.2008, E.2007/15166-K.2008/4709 sayılı, 09.10.2008, E.2008/4855-K.2008/11372 sayılı, 24.03.2008, E.2007/14717-K.2008/4053 sayılı, 11.02.2008, E.2007/21114-K.2008/1800 sayılı kararları. (Kaynak: M.Bilgen, age.,sf.967-974)

Olağan olmayan durumlarda (satıcının ağır kusurunun bulunması, alıcıyı aldatması ve kandırması durumlarında) her iki yasadaki düzenleme farklıdır. Şöyle ki:

818 Borçlar Yasası'nın taşınmaz satımına ilişkin 215.maddesinde, satıcının “**ağır kusurlu**” olması durumunda zamanaşımının ne olacağı açıklanmamış; Yasa'nın “taşınmaz satımına ilişkin kurallarının örnekseme (kıyas) yoluyla taşınmaz satışında da uygulanacağına” ilişkin 217.maddesinin yollamasıyla, taşınmaz satışlarında ayıplardan sorumluluğa ilişkin 207.maddesinin 3.maddesine dayanılarak, alıcının aldatılması ve kandırılması veya binada gizli ayıplar bulunması durumlarında, satıcının (5) yıllık zamanaşımından yararlanamayacağı kabul edilmiştir. Ağır kusurlu olması ve binadaki gizli ayıplar nedeniyle (5) yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacak olan satıcıya karşı açılacak davalarda, zamanaşımının ne olacağı 818 sayılı Yasa'da açıklanmamış olduğundan, bu boşluk öğretide yapılan yorumlarla doldurulmuş ve **on yıl** olacağı sonucuna varılmıştır. Bu on yılın başlangıcı konusundaki görüş ve uygulamaları aşağıda “zamanaşımının başlangıcı” bölümünde açıklayacağız.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 244.maddesi 3.fıkrasında, önceki yasadaki farklı olarak, satıcının “**ağır kusuru**” varsa, zamanaşımı süresinin (mülkiyetin geçmesinden başlayarak) **yirmi yıl** olması uygun bulunmuş olup, biz yeni yasadaki bu düzenlemeyi doğru bulmuyoruz. Şunun için ki, yirmi yıl uzun bir süre gibi görünmekte ise de, zamanaşımının başlangıcı “mülkiyetin geçirilme” tarihi olduğundan bu (20) yıllık süre aşılamayacak; yirmi yıldan sonra ortaya çıkacak zararlar için satıcıya karşı dava açılmayacaktır. Oysa, ülkemiz deprem kuşağındadır. Başta Gölçük-Yalova ve Erzincan depremleri olmak üzere, yıkılan binaların çoğunun ve ölümlerin nedenlerinin deprem değil, inşaat kusurları olduğu; ihale ile yaptırılan kamu binalarında ve yap-satçıların ürünü apartmanlarda eksik, bozuk malzeme kullanıldığı, plân ve projeye, imar mevzuatına aykırı işler yapıldığı anlaşılmış; bütün bunlar yirmi yılı, hatta otuz yılı aşan sürelerde ortaya çıkmıştır.

6098 sayılı yeni Yasa'nın taşınmaz satımında “satıcının” ayıplardan sorumluluğuna ilişkin 244.maddesi 3.fıkrasındaki zamanaşımı süreleri, eser sözleşmesinde “yüklenicinin” ayıplardan sorumluluğuna ilişkin 478.maddesinde de yinelenmiş; “taşınmaz yapılarda beş yılın ve yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın yirmi yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar” denilerek, burada da zamanaşımının başlangıcının “binanın teslim tarihi” olması nedeniyle yüklenicinin sorumluluğu yirmi yıla sınırlandırılmıştır. Aynı sakınca burada da vardır.

Biz şunu saptamış bulunuyoruz: 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun satıcının ve yüklenicinin ağır kusurlu olmaları durumunda açılacak davaların zamanaşımı sürelerinin (20) yıl ile sınırlı tutulmasına ilişkin 244/3. ve 478.maddelerini, Yasa'nın haksız eylemlerde zamanaşımına ilişkin 72.maddesindeki “Adalet Komisyonu gerekçesine” aykırı buluyoruz. Oradaki gerekçeye egemen olan haklı görüşler incelendiğinde anılan maddelerdeki yirmi yıllık sürenin iyi bir düzenleme olmadığı anlaşılacaktır. Anılan maddeler 72.maddenin gerekçesine ters düşmüştür. Yasada bütünlük ve tutarlılık sağlama yönünden kesin düzeltme yapılmalıdır.

Bizce yeni Yasa'nın 244/3. ve 478. maddeleri şu biçimde düzeltilebilir:

Önceki Yasa'da olduğu gibi, hiç süreden söz edilmeyip, “Satıcının (Yüklenicinin) ağır kusuru varsa, zamanaşımı sürelerinden yararlanamaz” denilerek sürenin belirlenmesi öğretiyeye bırakılmalıdır. Hem böylece, Yasa'nın 72.maddesine ilişkin Adalet Komisyonu gerekçesindeki açıklamalara uygun bir düzenleme yapılmış ve yasadaki bütünlük sağlanmış olur.

Önceki 818 sayılı Yasa'da süre belirtilmemiş olmasının Gölçük-Yalova depreminde yararları görülmüş; satıcının ve yüklenicinin “ağır kusuru, hilesi, sakladığı gizli ayıplar” yüzünden “zamanaşımından yararlanamayacağı” biçimindeki düzenleme nedeniyle, ayıplı

binanın tesliminden otuz yıl sonra sorumlular hakkında dava açılabilmiş; hak kayıpları önlenebilmiştir. Bu konuyu daha geniş biçimde “eser sözleşmesi” bölümünde ele alacağız.

3- Zamanaşımının başlangıcı

Önceki ve sonraki her iki yasada da zamanaşımının başlangıcı, binanın “mülkiyetinin geçirilme” tarihidir. Binadaki, bağımsız bölümlerdeki “olağan” ayıplar için (5) yıllık sürenin başlangıcının “mülkiyetin geçirilme” tarihi olması doğru ise de, “gizli ayıplar” için, uzun yıllar sonra ortaya çıkan inşaat kusurları için “mülkiyetin geçirilme” tarihinin başlangıç alınmasını sakıncalı bulduğumuzu, yukarıda depremle uzun yıllar sonra ortaya çıkan zararları anlatarak açıkladık.

Satıcının (veya yüklenicinin) ağır kusuru ve taşınmaz yapılarıdaki gizli ayıplar nedeniyle açılacak davaların, 6098 sayılı Yasa’da (20) yıl ile sınırlandırılmış olmasının sakıncalarını, bir de “zamanaşımının başlangıcı” yönünden ele alıp somut örnekler vermek istiyoruz. Şöyle ki:

Yirmi yıllık zamanaşımının başlangıcı, satılan ya da inşa edilen binanın veya bağımsız bölümün “teslim ve mülkiyeti geçirme tarihi” olunca, her alıcıya veya her bağımsız bölüm malikine göre zamanaşımı süreleri farklı olacaktır. Örneğin, arsa payı karşılığı inşaat işi yapan “yüklenici”nin, arsa sahiplerine vereceği bağımsız bölümleri teslim tarihi ile aynı yüklenicinin “satıcı” sıfatıyla üçüncü kişilere ayrı ayrı sattığı bağımsız bölümlerin teslim tarihleri farklı olacaktır. Hatta kimi zaman yüklenici, kendi payına düşen bağımsız bölümleri satmayıp uzun süre elinde tutmuş ve binanın yapımını bitirdikten yıllar sonra satmış olabilir. Bütün bu durumlarda (20) yıllık zamanaşımı süresi, her bağımsız bölüm malikine göre farklı olacak; her birinin “teslim ve devir alma” tarihi değişik olduğundan, yükleniciye veya satıcıya karşı açacakları davaların zamanaşımı süreleri, ayıplı binanın yapımından 20 yıl, 22 yıl, 25 yıl, 27 yıl... gibi farklı süreler olacaktır. Görüldüğü gibi, burada zamanaşımını (20) yıl ile sınırlamanın sakıncaları daha da belirgindir.

Bu sakıncalı durumu gidermenin tek yolu, yukarıda önerdiğimiz gibi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun satıcının sorumluluğuna ilişkin 244/3.maddesi ile yüklenicinin sorumluluğuna ilişkin 478.maddesinde düzeltme yapılarak, (20) yıllık süre yerine, “**Satıcının (yüklenicinin) ağır kusuru varsa, zamanaşımı sürelerinden yararlanamaz**” denilmesidir.

Böyle denilince de, zamanaşımının başlangıcı, “**zararın gerçekleştiği**” ve “**dava edilebilir**” nitelik kazandığı tarih olacak; hak yerini bulacaktır.

Nitekim Yargıtay’ın, Gölcük-Yalova depreminde zarar görenlerin açtıkları davalarla ilgili verdiği kararlarda, zamanaşımının başlangıcını, binanın “teslim tarihi” değil, “**zararın gerçekleştiği**” ve “**dava edilebilir**” nitelik kazandığı tarih olarak kabul etmiş; böylece adaletli bir çözüm sağlanmıştır.

Yargıtay’ın, depremlerle ilgili çok sayıda kararlarına egemen olan bu görüş, 6098 sayılı yeni Yasa’nın yukarıda anılan (244/3. ve 478.) maddelerine yansıtılmalı; yeni Yasa’nın 72.maddesinin gerekçesi doğrultusunda düzeltme yapılmalıdır.

VIII-ESER VE İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNDE ZAMANAŞIMI

Eser ve inşaat sözleşmeleri ile yüklenicinin ayıplardan sorumluluğuna uygulanacak zamanaşımı süreleri ile satış sözleşmelerine ve satıcının ayıplardan sorumluluğuna uygulanacak zamanaşımı süreleri arasında bir fark bulunmayıp, bunları üç bölüme ayırarak inceleyeceğiz.

- 1) Sözleşmeye aykırılıkta zamanaşımı (BK.125; TBK.146)
  - 2) Taşınmaz eserlerdeki ayıplardan sorumlulukta zamanaşımı (BK.363; TBK.478)
  - 3) Taşınmaz yapılarıdaki ayıplardan sorumlulukta zamanaşımı (BK.215/3; TBK.244/3)
- Şimdi bunları ayrı ayrı görelim.

1- Sözleşmeye aykırılıkta zamanaşımı

Eser sözleşmelerine, İnşaat sözleşmelerine ve Arsa Payı Karşılığı Bağımsız Bölüm Yapımı Sözleşmelerine tarafların uymamalarından ve sözleşmeye aykırı davranışlarından

dolayı açılacak davalarda (10) yıllık genel zamanaşımı süresi uygulanacaktır. (818/BK.m.125 ve 6098/TBK.m.146)

Ancak, yapılan şeyin kusurlu olmasından, meydana getirilen eserin, görülen işin, bina ve yapının ayıplı olmasından dolayı açılacak davalarda zamanaşımı süreleri, Yasa'nın özel hükümlerine göre belirlenecektir. Bunların neler olduğu aşağıda açıklanmıştır.

2- Taşınır eserlerdeki ayıptan dolayı zamanaşımı

Taşınmaz yapılar dışında, özel olarak ısmarlanan ve yaptırılan taşınır eserlerdeki ayıptan; bakım, onarım bozukluklarından; hizmet ve organizasyon eksikliklerinden dolayı zarara uğrayan iş sahibinin, yükleniciye karşı açacağı davaların zamanaşımı, yıllardan beri uygulanagelen 818 sayılı Borçlar Kanunu'na ve yeni 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na göre şöyledir:

a) 6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 478.maddesine göre *“Yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmişse, bu nedenle açılacak davaların zamanaşımı, teslim tarihinden başlayarak (2) yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar.”*

b) 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 363.maddesinde ise, aynı konuda: *“Yapılan şeyin kusurlu olmasından dolayı iş sahibinin hakları, alıcının haklarına uygulanan zamanaşımı kurallarına bağlıdır”* denilmiş olmasına göre, taşınmaz yapılar dışındaki eserler için 818 sayılı Borçlar Yasası'nın 207.maddesi hükmü uygulanagelmıştır. Madde hükmü şöyledir:

“Satıcı daha uzun bir süre için güvence vermemişse ve sorumluluk üstlenmemişse, satıldaki ayıptan doğan her türlü dava, satıldaki ayıp daha sonra meydana çıksa bile, satılan malın alıcıya tesliminden başlayarak bir yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.”

Fakat, satıcı tarafından açılan davaya karşı, alıcının, satılanın kendisine tesliminden başlayarak bir yıl geçmeksizin bildirdiği ayıptan dolayı savunma hakkı, bir yıllık sürenin geçmesiyle zamanaşımına uğramayıp, devam eder.

Satıcı, alıcıyı aldatmışsa, bu bir yıllık zamanaşımından yararlanamaz.”

c) Bizce, 818 sayılı Yasa'nın 207.maddesi 3.fıkrası, bir yıllık süre iki yıla çıkarılarak, 6098 sayılı yeni Yasa'da aynen yer almalıydı. Çünkü, yeni Yasa'nın 478.maddesinde taşınmaz yapılarda yüklenicinin *“ağır kusuru”* teslimden başlayarak yirmi yıl ile sınırlandırılmış; bu doğru olmamıştır. *“Yüklenicinin ağır kusuru varsa zamanaşımından yararlanamaz”* denilmesi daha doğru olurdu. Bunun nedenlerini, aşağıda, inşaat sözleşmelerine (taşınmaz yapılara) ilişkin bölümde açıklayacağız.

3- Taşınmaz yapılardaki ayıptan dolayı zamanaşımı

a) Yasalardaki hükümler

Önceki Borçlar Yasasında olduğu gibi, yeni Borçlar Yasası'nda da, binalardaki ayıplardan dolayı *“yükleniciye “ ve “satıcıya” karşı açılacak davaların zamanaşımı süreleri aynıdır.*

818 sayılı Borçlar Yasası'nın 363.maddesinde:

“Yapılan şeyin kusurlu olmasından dolayı iş sahibinin hakları, alıcının haklarına uygulanan zamanaşımı kurallarına bağlıdır.

Fakat taşınmaz inşaatıyla ilgili kusurlardan dolayı iş sahibinin yükleniciye ve inşaat katılan mimar ve mühendise karşı haklarını kullanmada, taşınmazın teslim alındığı tarihten başlayarak beş yıllık zamanaşımı uygulanır” denilmiş;

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 478.maddesinde:

*“Yüklenici ayıplı bir eser meydana getirmişse, bu sebeple açılacak davalar, teslim tarihinden başlayarak, (...) taşınmaz yapılarda (5) yılın ve **yüklenicinin ağır kusuru varsa, ayıplı eserin niteliğine bakılmaksızın (20) yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar”** denilmiştir.*

b) Önceki ve sonraki yasalar arasındaki benzerlik

1. Her iki yasada da, binadaki “olağan ayıplar” nedeniyle dava zamanaşımı (5) yıldır.
2. Zamanaşımının başlangıcı binanın “teslim tarihi”dir.
3. Her iki yasada da yüklenici “ağır kusurlu ise” (5) yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacaktır.

c) Önceki ve sonraki yasalar arasındaki fark

Yüklenici “ağır kusurlu” ise, (5) yıllık zamanaşımı süresinden yararlanamayacaktır. Böyle bir durumda zamanaşımı ne olacaktır? Bu konuda önceki ve sonraki yasalardaki hükümler birbirinden farklıdır. Şöyle ki:

6098 sayılı yeni Yasa’ya göre, yüklenicinin “**ağır kusuru**” varsa, ona karşı açılacak davanın zamanaşımı, binanın veya bağımsız bölümün “teslim” tarihinden başlayarak (20) yıldır.

818 sayılı önceki Yasa’nın 363.maddesinde, yüklenicinin ağır kusuru (kandırması, aldatması) durumunda zamanaşımının ne olacağı açıkça belirtilmemiş; “iş sahibinin hakları, alıcının haklarına uygulanan zamanaşımı kurallarına bağlıdır” denilerek satıcının sorumluluğuna ilişkin hükümlere göndermede bulunulmuş; fakat 818 sayılı Yasa’nın taşınmaz satımına ilişkin 215.maddesinde de “Bir binanın ayıplı olmasından doğan ve güvenceye dayanan davalar, mülkiyetin devrinden (5) yıl geçmekle zamanaşımına uğrar” denilip, satıcının “ağır kusuru” konusunda bir açıklama yapılmadığından, gene taşınmaz satımına ilişkin 217.maddedeki “Taşınır satımına ilişkin hükümler, kıyas yoluyla taşınmaz satımına da uygulanır” hükmünün göndermesiyle, Yasa’nın taşınır satımında ayıplardan dolayı açılacak davaların zamanaşımına ilişkin 207.maddesinin 3.fıkrasına dayanılarak, taşınmaz satımında satıcının ağır kusuru (aldatması, kandırması varsa) beş yıllık zamanaşımından yararlanamayacağı sonucuna ulaşılmıştır:

Bu sonuca ulaşıldıktan sonra, yüklenicinin veya satıcının “ağır kusurlu” olması durumunda zamanaşımı süresinin ne olacağı arayışına girilmiş; öğretilen destekle bu sürenin (10) yıl olması uygun bulunmuştur.

d) Yeni Yasa’da, yüklenicinin “ağır kusuru” nedeniyle açılacak davaların “teslim” tarihinden başlayarak (20) yıl ile sınırlandırılmış olmasının sakıncaları

6098 sayılı Yasa’nın satıcının ağır kusuruna ilişkin 244.maddesi 3.fıkrasında olduğu gibi, yüklenicinin **ağır kusuruna** ilişkin 478.maddesinde de, zamanaşımının “**teslim**” tarihinden başlatılarak (20) yıl ile sınırlandırılmış olması, bizce doğru olmamıştır. Şöyle ki:

aa)Yasanın yukarıda belirtilen maddeleri haksız eylemlerde zamanaşımına ilişkin 72.maddesinin gerekçesiyle bağdaşmadığı; gerekçede belirtilen sakıncaların, yasalarda sırasında bu maddelere gelindiğinde gözden kaçırıldığı; oysa 72.maddenin Adalet Komisyonu gerekçesinde yer alan “zarar, ancak sonucun meydana geldiği tarihte oluşmuş olduğundan, zamanaşımının da başlangıç tarihinin, zorunlu olarak, sonucun meydana geldiği tarih sonrasındaki “öğrenme tarihi” olacağı” görüşünün yüklenicinin ve satıcının ağır kusuruna uygulanacak zamanaşımı yönünden de önem taşıdığı düşüncesindeyiz.

bb)Yüklenicinin ve taşınmaz satıcısının ağır kusuru halinde açılacak davalar için (20) yıllık zamanaşımı süresi uygun görülürken, öyle sanıyoruz ki, deprem zararlarıyla ilgili Yargıtay kararlarındaki gerekçeler ve bu kararlara yansıyan yaşam gerçekleri gözden kaçırılmıştır. Anımsanacağı üzere, 1999 depreminden uzun yıllar önce inşa edilip teslim edilen binaların aradan 20 yıl, 30 yıl gibi süreler geçtikten sonra depremle yıkılması olayında ortaya çıkan ölüm, yaralanma ve maddi hasarlar için açılan davalarda, Yargıtay’ın ilgili dairesince ve daha sonra Hukuk Genel Kurulunca, Borçlar Kanunu 60.maddesi 1.fıkrasındaki “öğrenme” olgusunun “zararın ortaya çıkması” ve “dava edilebilir nitelik kazanması” ile gerçekleşeceği kabul edilerek yargıdaki olası haksız uygulamalar ve hak kayıpları önlenmiştir.

Bunca güzel ve doğru kararlar oluşturulmuşken, sürenin yirmi yıl ile sınırlandırılması, üzerinde yeterince durulup düşünülmemiş bir düzenleme olmuştur.

e) 6098 sayılı Yasa'nın ilgili maddelerinin değiştirilmesinin gerekliliği

6098 sayılı Yasa'nın yüklenicinin sorumluluğuna ilişkin 478.maddesi ile satıcının sorumluluğuna ilişkin 244/3.maddesi, Yasa'nın 72.maddesiyle ilgili Adalet Komisyonu gerekçesindeki görüşler doğrultusunda düzeltilmeli; yasada bütünlük sağlanmalıdır.

Bizce yeni Yasa'nın 244/3. ve 478. maddeleri şu biçimde düzeltilmelidir:

Önceki Yasa'da olduğu gibi, hiç süreden söz edilmeyip, "Yüklenicinin (ve satıcının) ağır kusuru varsa, zamanaşımını sürelerinden yararlanamaz" denilerek sürenin belirlenmesi öğretiyeye bırakılmalıdır.

f) Zamanaşımının başlangıcı

Önceki ve sonraki her iki yasada da zamanaşımının başlangıcı, binanın "mülkiyetinin geçirilme" tarihidir. Binadaki, bağımsız bölümlerdeki "olağan" ayıplar için (5) yıllık sürenin başlangıcının "mülkiyetin geçirilme" tarihi olması doğru ise de, "gizli ayıplar" için, uzun yıllar sonra ortaya çıkan inşaat kusurları için "mülkiyetin geçirilme" tarihinin başlangıç alınmasını sakıncalı bulduğumuzu, yukarıda depremle uzun yıllar sonra ortaya çıkan zararları anlatarak açıkladık.

Yüklenicinin (veya satıcının) ağır kusuru ve taşınmaz yapılarıdaki gizli ayıplar nedeniyle açılacak davaların, 6098 sayılı Yasa'da (20) yıl ile sınırlandırılmış olmasının sakıncalarını, bir de "zamanaşımının başlangıcı" yönünden ele alıp somut örnekler vermek istiyoruz. Şöyle ki:

Yirmi yıllık zamanaşımının başlangıcı, satılan ya da inşa edilen binanın veya bağımsız bölümün "teslim ve mülkiyeti geçirme tarihi" olunca, her alıcıya veya her bağımsız bölüm malikine göre zamanaşımı süreleri farklı olacaktır. Örneğin, arsa payı karşılığı inşaat işi yapan "yüklenici"nin, arsa sahiplerine vereceği bağımsız bölümleri teslim tarihi ile aynı yüklenicinin "satıcı" sıfatıyla üçüncü kişilere ayrı ayrı sattığı bağımsız bölümlerin teslim tarihleri farklı olacaktır. Hatta kimi zaman yüklenici, kendi payına düşen bağımsız bölümleri satmayıp uzun süre elinde tutmuş ve binanın yapımını bitirdikten yıllar sonra satmış olabilir. Bütün bu durumlarda (20) yıllık zamanaşımı süresi, her bağımsız bölüm malikine göre farklı olacak; her birinin "teslim ve devir alma" tarihi değişik olduğundan, yükleniciye veya satıcıya karşı açacakları davaların zamanaşımı süreleri, ayıplı binanın yapımından 20 yıl, 22 yıl, 25 yıl, 27 yıl...gibi farklı süreler olacaktır. Görüldüğü gibi, burada zamanaşımını (20) yıl ile sınırlamanın sakıncaları daha da belirgindir.

Bu sakıncalı durumu gidermenin tek yolu, yukarıda önerdiğimiz gibi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun satıcının sorumluluğuna ilişkin 244/3.maddesi ile yüklenicinin sorumluluğuna ilişkin 478.maddesinde düzeltme yapılarak, (20) yıllık süre yerine, "**Yüklenicinin (satıcının) ağır kusuru varsa, zamanaşımını sürelerinden yararlanamaz**" denilmesidir.

Böyle denilince de, zamanaşımının başlangıcı, "**zararın gerçekleştiği**" ve "**dava edilebilir**" nitelik kazandığı tarih olacak; hak yerini bulacaktır.

Nitekim Yargıtay'ın, Gölcük-Yalova depreminde zarar görenlerin açtıkları davalarla ilgili verdiği kararlarında, zamanaşımının başlangıcı, binanın "teslim tarihi" değil, "**zararın gerçekleştiği**" ve "**dava edilebilir**" nitelik kazandığı tarih olarak kabul edilmiş; böylece adaletli bir çözüm sağlanmıştır.

Yargıtay'ın, depremlerle ilgili çok sayıda kararlarına egemen olan bu görüş, 6098 sayılı yeni Yasa'nın yukarıda anılan (244/3. ve 478.) maddelerine yansıtılmalı; yeni Yasa'nın 72.maddesinin gerekçesi doğrultusunda düzeltme yapılmalıdır.

g) Önceki yasada süre belirtilmemiş olmasının yararları ve Yargıtay'ın depremlerle ilgili kararlarındaki gerekçeler

Önceki 818 sayılı Yasa'da süre belirtilmemiş olmasının Gölcük-Yalova depreminde yararları görülmüş; satıcının ve yüklenicinin "ağır kusuru, hilesi, sakladığı gizli ayıplar" yüzünden "zamanaşımından yararlanamayacağı" biçimindeki düzenleme nedeniyle, ayıplı binanın tesliminden otuz yıl sonra sorumlular hakkında dava açılabilmiş; hak kayıpları önlenebilmiştir. Buna ilişkin Yargıtay kararlarındaki ortak görüşler şöyledir:

1) Hukuka aykırı eylem oluşmuş ama zarar gerçekleşmemişse, zamanaşımı süresinin başlaması söz konusu olamaz. Yasalarda öngörülen zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlayabilmesi için öncelikle o hakkın **istenebilir bir konuma**, duruma gelmesi gerekir..

2) Tazminat isteminin doğmadığı bir tarihte, zamanaşımının başlatılması, hakkın istenmesini olanaksız kılar.

3) En önemli koşul, "**zararın tazminat olarak istenebilir bir konuma gelmesi**"dir.

4) Tazminat alacağına ilişkin zamanaşımı süresi, zararın "**dava edilebilir**" hale geldiği anda başlayacaktır. Zarar gerçekleşmeden bir "**dava açma olanağı**" bulunamayacağına göre, zamanaşımının işlemeye başlayabilmesi için öncelikle istem konusu hakkın dava edilebilir bir konuma gelmesi gerekir.

5) Hukuka aykırı eylem oluşmuş, ama zarar gerçekleşmemişse, zamanaşımı süresinin başlaması söz konusu olamaz. Davalının **hukuka aykırı eylemi, yapının yapıldığı tarihte gerçekleşmiş**; ancak o tarihte davacının **bir zararı doğmamıştır**. Bir zarar olmayınca, davacının bir dava açma olasılığı da bulunamayacağı doğaldır.

6) Ceza Yasası yönünden de, deprem nedeniyle bina yıkılmasında **suç tarihi binanın yıkıldığı tarihtir**. Dava zamanaşımı, yaralanma ve ölüm anından itibaren işlemeye başlar.

Yapının genel bir tehlikeyi içerecek biçimde yıkılması halinde, suç tarihi yıkılma (göçme - çökme) anıdır. Yıkılan binanın, yasa da öngörülen **yaralanma ya da ölüm** sonucuna yol açtığı anda **suç** işlenmiş sayılır. Dolayısıyla, suçun nitelikli biçiminin oluşumu için zorunlu öge olan, yaralanma ya da ölüm anı, suçun işlenme tarihi olduğundan, bu suç yönünden TCY'nın 102. maddesinde öngörülen dava zamanaşımının da bu tarihten itibaren hesaplanması gerekir.
